

VI

Annexos

ANNEX 1. PROGRAMA DEL COL·LOQUI

PEDAGOGIES DE LA DEMOCRÀCIA
I LA RESISTÈNCIA A L'EUROPA
DEL SEGLE XX I FINS AVUI

· H É L O Ï S E ·
COLLOQUE INTERNATIONAL
COL·LOQUI INTERNACIONAL
IEC, Barcelona, 7- 9. II. 2019

Escola d'Estiu de 1968. Educant per a la democràcia en una dictadura.

- Coberta: fragment del cartell CENU de Carme Millà - 1936
- Maquetació: Tecnicopi Digital Imatges

Pedagogies de la democràcia i de la resistència a l'Europa del segle xx i fins avui .Barcelona, 7-9 de febrer de 2019

La construcció de les societats democràtiques a Europa és un procés que ara podria semblar que pertany al passat. Però mostra que té encara dificultats tenint en compte la progressió de les formes d'autoritarisme i el risc encara vigent de règims de tendència dictatorial. El manteniment i el progrés de la democràcia, tant avui com ahir, requereixen una atenció sostinguda a través de pedagogies que afavoreixin les pràctiques igualitàries, una voluntat de promoure el coneixement dels drets humans i una sensibilització permanent envers les virtuts democràtiques. Aquesta pedagogia de la democràcia és inseparable d'una educació directament orientada a la preparació i l'exercici d'una ciutadania activa. Apel·la a una societat basada en la pau, en la justícia i en la cohesió social.

Aquest col·loqui de Barcelona convida a replantejar aquests reptes a partir de les realitats concretes dels diferents països i regions i en els diversos entorns socials. A partir de l'anàlisi de situacions concretes, es proposa ajudar a dissenyar noves pistes per a la construcció, a través de l'educació i més en concret les pedagogies que es portin a terme, de l'Europa on ens agradaria viure.

La referència als itineraris personals i pedagògics de cinc grans pedagogs catalans com són Francesc Ferrer Guàrdia, Rosa Sensat Vilà, Alexandre Galí Coll, Ramon Fuster Rabés i Marta Mata Garriga ens ajudarà a entendre millor, a analitzar i a posar en valor tant la història com l'actualitat d'aquests pedagogs en el context contemporani. Aquest enfocament, per descomptat, s'associarà al coneixement de pedagogs contemporanis d'altres països i regions d'Europa.

PROGRAMA

Dijous 7 de febrer

Jornada de visita a escoles. Recepció i desplaçament.

Visita 1. Fundació Marta Mata. Saifores. (Baix Penedès).

Visita 2. Escoles innovadores de Barcelona.

Divendres 8 de febrer. Sales Prat de la Riba i Puig i Cadafalch

9 - 9.15 h. Recepció dels participants i lliurament de la documentació.

9.15 - 10.45 h.

Inauguració del Col·loqui a càrrec de Josep Vallcorba, director general, Generalitat de Catalunya; Xavier Riondet, president d'Héloïse i Joandomènec Ros, president de l'Institut d'Estudis Catalans. Amb Mireia Montané presidenta de la WFATE i Philippe Meirieu, expresident de l'Association Héloïse.

Conferència 1: Pedagogies de la democràcia i la resistència a l'Europa del segle XX i fins avui, per **Philippe Meirieu**. Universitat Lumière Lyon 2.
Moderadora: Mireia Montané.

10.45 h. Pausa/cafè.

Formar-se vivint la democràcia. Alumnes votant el Consell de Govern d'una escola.

11.15 -13 h.

Conferència 2: La història de l'educació a Catalunya: Lluites, resistència i democràcia. Els cinc itineraris proposats a Catalunya, a càrrec de **Conrad Vilanou**, Universitat de Barcelona, **Joan Soler**, Universitat de Vic i **Sylvain Wagnon**, Universitat de Montpeller. Moderador: Jordi Garcia.

13 - 14.30 h.

Comunicacions. Moderadors: Josep Gallifa i Francesc Martínez.

Aportacions sobre:

Pedagògies de la democràcia i de la resistència. Ser educador en una societat democràtica en crisi. Recerca d'identitat, cohesió social i llengües. Una educació democràtica: contribucions i respostes als nous reptes.

14.30 - 15.45 h. Temps lliure.

15.45 - 17.45 h.

Taula rodona 1: Ser docent en una societat democràtica en crisi, amb la participació **d'Ignasi Garcia Plata, Ferran Ruiz, Xavier Besalú, Anna Pagès, Begoña Román i Eloïsa Valero**. Moderadora: Francina Martí.

18 - 20 h.

Assemblea de socis d'Héloïse. (Sala Puig i Cadafalch).

Dissabte 9 de febrer. Sales Pi i Sunyer, Nicolau d'Olwer i J. i P. Coromines

9.15 - 10.45 h.

Taula rodona 2: Cohesió social i llengües, amb la participació d'**Anna Cabré, Martí Teixidó, Neus Lorenzo, Daniel Cassany, Xavier Vila i Mariona Casas**. Moderadora: Mercè Gisbert.

10.45 h. Pausa/cafè.

11.15 - 13 h.

Experiències d'escoles i institucions educatives. Moderadors: Carme Amorós i Joan Rué.

13 - 14.30 h.

Conferència 3: "L'Escola de Ginebra": construccions internacionalistes polifòniques, a càrrec de **Rita Hofstetter i Frédéric Mole**, Universitat de Ginebra.

Sessió de cloenda a càrrec de Xavier Riondet, president d'Héloïse i Maria Corominas, presidenta de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans.

Públic al qual va destinat

Mestres, professors, investigadors, estudiants, escoles públiques i concertades, xarxes per al canvi i la innovació.

Servei d'Interpretació simultània

Els participants disposaran d'interpretació simultània del català al francès i del francès al català.

Lloc de celebració del col·loqui

Institut d'Estudis Catalans. C. del Carme, 47, Barcelona <https://www.iec.cat>

Inscripció

General 45 euros. Estudiants 20 euros

<http://heloise2019.llocs.iec.cat/2018/10/17/inscripcions/>

Contacte i informació: heloise2019@correu.iec.cat

Consell científic del col·loqui

- Xavier Riondet, copresident. Associació Héloïse
- Josep González-Agàpito, copresident. Institut d'Estudis Catalans. Universitat de Barcelona

Per Héloïse, Itinéraire des Pédagogues Européens:

- Henri-Louis Go, responsable del Comitè Científic. Associació Héloïse
- Francine Vaniscotte, fundadora de l'Associació Héloïse

Per les institucions de Catalunya:

- Carme Amorós, Col·legi de Doctors i Llicenciats. Institut d'Estudis Catalans
- Josefina Cambra, degana del Col·legi de Doctors i Llicenciats
- Josep Gallifa, Universitat Ramon Llull. Facultat d'Educació Blanquerna
- Jordi Garcia, Universitat de Barcelona. Societat d'Història de l'Educació. IEC
- Mercè Gisbert, Universitat Rovira i Virgili. Facultat d'Educació
- Lluís Marqués Molias, Universitat Rovira i Virgili. Facultat d'Educació
- Francina Martí, presidenta de l'Associació de Mestres Rosa Sensat
- Miquel Martínez, Universitat de Barcelona. Facultat d'Educació
- Francesc Martínez, Universitat de Barcelona. Facultat d'Educació
- Mireia Montané, Col·legi de Doctors i Llicenciats, presidenta de la World Federation of Associations for Teacher Education (WFATE)
- Joan Rué, Universitat Autònoma de Barcelona. Director de la *Revista Catalana de Pedagogia*. Institut d'Estudis Catalans
- Joan Soler, Universitat de Vic. President de la Societat d'Història de l'Educació. IEC
- Conrad Vilanou. Universitat de Barcelona. Facultat d'Educació

Institucions implicades en l'organització

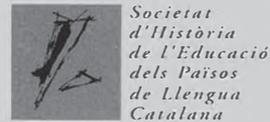
Associació de Mestres Rosa Sensat
Associació Héloïse, Itinéraire des Pédagogues Européens
Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya
Fundació Ferrer i Guàrdia
Fundació Marta Mata
Institut d'Estudis Catalans
Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Comitè Organitzador

- Mireia Montané: presidenta
- Associació de Mestres Rosa Sensat: Francina Martí
- Col·legi de Doctors i Llicenciats: Agnès Creus
- Fundació Marta Mata: Irene Balaguer i Assumpta Baig
- Fundació Ferrer i Guàrdia
- Institut d'Estudis Catalans: Carme Amorós i Josep González-Agàpito
- Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana: Jordi Garcia
- Universitat Ramon Llull: Josep Gallifa

Institut
d'Estudis
Catalans

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Diputació
Barcelona

Àrea de Cultura,
Educació i Esports

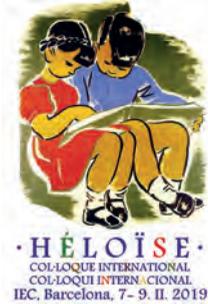

Amb la col·laboració de:

Col·legi de Pedagogs de Catalunya
Consorti d'Educació de Barcelona
Universitat Autònoma de Barcelona
Universitat de Barcelona
Universitat de Girona

Universitat Ramon Llull
Universitat Rovira i Virgili
Universitat de Vic - Central
de Catalunya

ANNEX 2. L'ITINERARI DELS PEDAGOGS EUROPEUS

L'ITINÉRAIRE DES PEDAGOGUES EUROPÉENS

Découverte du patrimoine pédagogique

QUI SOMMES-NOUS ?

HÉLOÏSE est une association regroupant des sites dans lesquels de grandes figures de la pédagogie ont laissé une forte empreinte. Elle vise à préserver le patrimoine pédagogique et à le rendre vivant en le confrontant aux problématiques d'aujourd'hui.

LES ITINÉRAIRES CULTURELS

Nos objectifs :

- Valoriser et sauvegarder le patrimoine que constitue l'oeuvre des pédagogues européens.
- Rendre accessible ce patrimoine au grand public, aux enseignants, éducateurs, et à toute personne intéressée par la pédagogie.
- Construire autour de ces pédagogies un réseau européen d'acteurs, de chercheurs, de lieux emblématiques et de savoirs.
- Développer sur les territoires, à travers le tourisme culturel et le développement local, les valeurs européennes : valeur de l'enfance, éducation, démocratie, tolérance et paix.

Nos actions :

- Accueillir sur chaque site européen pour des visites et des rencontres.
- Mettre à disposition des savoirs disponibles sur les pédagogues dans les différents pays d'Europe (archives, ouvrages, ouvrages de chercheurs...).
- Organiser des rencontres entre les différents sites pédagogiques, sous la forme de conférences, de manifestations, événements, pour tout public.
- Faire entrer ceux qui le souhaitent dans un réseau valorisant des pratiques pédagogiques spécifiques.

CONTACTS

www.pedagogues-heloise.eu

contact.heloisepedagogues@gmail.com

Twitter : @assoc_heloise

Facebook : <https://www.facebook.com/association.heloise>

Siège de l'association :

Maison de l'Europe / Association Héloïse

29, avenue de Villiers, 75 017 Paris, France

L'ITINÉRAIRE DES PÉDAGOGUES EUROPÉENS

Ovide Decroly

La Fondation Ovide Decroly-Centre d'Etudes decrolyennes, située sur le lieu de l'école du Dr Ovide Decroly, met à disposition du public de nombreux documents et réalisations qui constituent l'œuvre théorique et pratique du pédagogue.

BRUXELLES

Edouard Claparède, Adophe Ferrière

Les Archives Institut J.-J. Rousseau conservent l'œuvre scientifique de pédagogues (Claparède, Ferrière, Alice Descœudres...) qui ont marqué de nombreuses écoles expérimentales en Europe et dans le monde.

GENÈVE

Auguste Bébian Abbé de l'Épée Jean Itard

L'Institut National de Jeunes Sourds de Paris est un centre historique de la surdité, qui a vu œuvrer de grands pédagogues comme l'Abbé de l'Épée, Massieu, Clerc, Berthier et des praticiens comme le docteur Itard et le docteur Ménière. Il conserve de nombreuses archives, et accueille et scolarise des jeunes sourds de 3 à 20 ans.

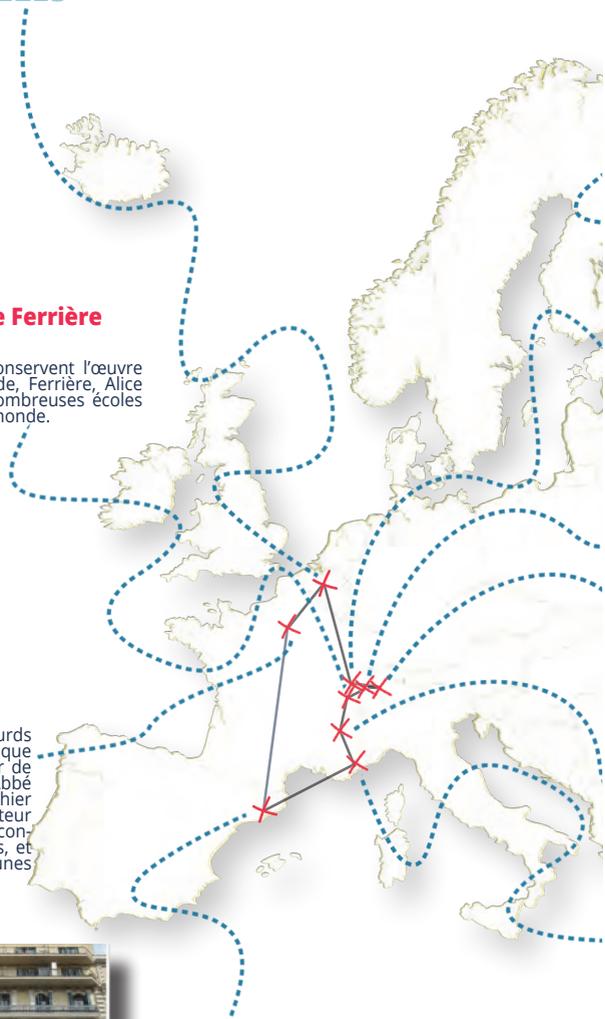
PARIS

Ramon Fuster

Le Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya est une association organisée autour du pédagogue Ramon Fuster, promoteur d'une école démocratique catalane. Elle est un centre de défense des intérêts de la profession enseignante en Catalogne et organise des cours et des conférences.

BARCELONE

YVERDON

Johann Heinrich Pestalozzi

Le Centre de documentation et de recherche Pestalozzi est situé sur le lieu où Johann Heinrich Pestalozzi a dirigé son institut, au château d'Yverdon. Il vise à maintenir et animer la réflexion sur l'œuvre du pédagogue.

FRIBOURG

Grégoire Girard

HASLIBERG

Edith et Paul Geheeb

L'École d'Humanité a été fondée par Edith et Paul Geheeb. Toujours en fonctionnement, elle propose une approche holistique de l'éducation, dans un cadre proche de la nature. Elle se base sur la devise de Paul Geheeb « Deviens celui ou celle que tu es ».

MENS

Félix Neff

Sur ce site, plusieurs personnalités comme Félix Neff ou le pasteur de Mens André Blanc ont fondé une des premières École Modèle protestante en France au XIXème siècle. Le musée du Trièves y conserve à la fois l'histoire, le patrimoine local et l'importance de cette pédagogie.

VENCE

Élise et Célestin Freinet

L'Institut Freinet se situe sur le site de l'école fondée par Élise et Célestin Freinet ; il vise à en préserver et à faire connaître la pédagogie spécifique de cette école qui accueille de nombreux visiteurs et enseignants du monde entier.

Textos: Joan Soler Mata
Producció: Universitat de Barcelona

Pedagogies de la resistència Pedagogies de la democràcia

· HÉLOÏSE ·
COLLOQUE INTERNACIONAL
CONFERÈNCIES INTERNACIONALS
IEC, Barcelona, 7-9.11.2019

Salvar la persona de l'infant és l'objectiu de les diferents onades de renovació pedagògica a Catalunya al llarg del segle xx. Un període que ha reclamat una amament i continuada construcció de **pedagogies de la democràcia i la resistència** per fer arrelar i mantenir els valors de les llibertats individuals i públiques, la democràcia i la solidaritat.

Avui, a Europa, assistim a l'emergència de contravalors econòmics, ideològics i religiosos oposats als fonaments humanístics, de justícia i de pau que han bastit l'europeisme i la creació del Consell d'Europa.

En aquesta mostra presentem cinc itineraris de pedagogs i pedagogues com a indicadors de la diversitat i riquesa del moviment renovador. Al seu costat podrien mostrar-se moltes altres valuoses aportacions personals. Es tracta d'educadors que es veuen a si mateixos com a agents del canvi social per construir una societat millor basada en la pau, la cultura i la justícia.

Les trajectòries personals van acompanyades de la seva implicació en organitzacions de caire associatiu o de caràcter polític pel que fa a Catalunya (Mancomunitat, ajuntaments o Generalitat) i, en l'àmbit d'Espanya o d'Europa, en moments de recuperació democràtica.

Els cinc itineraris mostren la construcció d'una nova educació, en connexió amb les propostes que sorgeixen a Europa i al món, per respondre de primer als reptes de la societat industrial i, a hores d'ara, a la societat del coneixement i la globalització. I, també, al repte de l'actual immigració multiètnica i multicultural a Catalunya.

La renovació pedagògica s'ha orientat a enfortir la cohesió social i una respectuosa i plena integració dels infants i joves fills de la immigració, des de l'escola i l'educació social, amb la necessària participació de la família, la societat civil i l'entorn, i amb la necessitat d'obrir-hi perspectives laborals i d'activa participació cívica i política.

Exposició patrocinada per:

Francesc Ferrer i Guàrdia

(ALELLA, 1859 - BARCELONA, 1909)

Pedagogia llibertària i ensenyament científic i racional

«La missió de l'Escola Moderna consisteix a fer que els nens i les nenes que li són confiats arribin a ser persones instruídes, verídiques, justes i lliures de qualsevol prejudici.»

(L'Escola Moderna, 1912)

Etapa de formació i iniciació a l'anarquisme (1859–1901)

Estudis primaris a les escoles d'Alella i Teià. Trasllat a Barcelona: treball en una farinera i a la companyia del ferrocarril. Autodidacte. Exili a París. Ingrés a la francmaçoneria (Gran Orient de França). Professor d'espanyol. Relacions amb l'anarquisme internacional.

Etapa de plenitud i projecció externa (1901–1909)

Creació de l'Escola Moderna (1901-1906) i publicació del *Boletín de la Escuela Moderna*. Director del periòdic anarquista *La Huelga General*. Viatges per Europa. Empresonament de Ferrer i tancament de l'Escola Moderna (1906). Empresonament, consell de guerra i execució (1909).

«L'ensenyament racionalista i científic de l'Escola Moderna ha d'abastar l'estudi de tot el que sigui favorable a la llibertat de l'individu i a l'harmonia de la col·lectivitat, mitjançant un règim de pau, d'amor i de benestar per a tothom sense distinció de classe ni de sexe.»

(Carta escrita a la Presó Model de Madrid, 1907)

Exposició patrocinada per:

Rosa Sensat i Vilà

(MASNOU, 1873 - BARCELONA, 1961)

Ciència i renovació de l'escola

«Ja hem parlat de com intervenien les nenes en totes les activitats de l'escola com a llar. Però no n'hi ha prou de fer les coses. S'han de fer bé i d'una manera conscient, i per això creiem que les nenes han de saber la raó de les coses que practiquen, el perquè d'aquells fets senzills de la vida de cada dia. No hi ha res més eficaç que procurar l'enllaç de les lliçons de ciències amb les pràctiques de la vida a casa, tot establint una correlació estreta entre elles per tal que la nena es faci càrrec alhora del principi científic i la seva aplicació en unir-se en un sol moment conscient de l'esperit la llei i el fet, el raonament i l'activitat.»

(Vers l'Escola Nova, 1932)

Etapa de formació (1883–1913)

Estudis a Barcelona i Madrid. Primeres experiències professionals: escoles de pàrvuls a Girona i Madrid; Escola Normal d'Alacant, escoles públiques de Sant Martí de Provençals i de la Diagonal a Barcelona. Viatges pedagògics per Europa (1908, 1911 i 1912-1913).

Etapa de plenitud (1914–1938)

Escola de Bosc de Montjuïc. Grup escolar Milà Fontanals (Barcelona). Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona.

«La dona s'ha d'educar pensant que pot ésser esposa i mare de família i ha de donar a la pàtria bells i forts plaçons que esdevinguin homes socialment útils. Però per damunt d'això afegim: la dona s'ha d'educar per a ésser dona, per a assolir la plenitud i perfecció de la seva naturalesa, sigui quin sigui el seu futur destí, per a aconseguir una personalitat que li permeti de contribuir als grans fins de progrés moral i material que sostenen la vida dels pobles.»

(Discurs inaugural del curs 1922-1923 a l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona)

Exposició patrocinada per

Alexandre Galí i Coll

(CAMPRODON, 1886 - BARCELONA, 1969)

Pedagogia, llengua i cultura al servei de l'escola catalana

«Ço que caracteritza la pedagogia moderna no és una revolució, com vindria a ésser un canvi de sistema gravitatori que podria significar la supeditació de l'home a l'infant per abastar una quimera; no és tampoc la possessió de principis directrius de la vida humana, que, si s'han produït, no poden ésser mai considerats patrimoni especial de la pedagogia per molt que ella els influeixi. Ço que és veritablement una nota pròpia de la pedagogia moderna, ço que ella ha guanyat de debò en l'enrenou que ha sofert del renaixement ençà, és la possessió d'una tècnica. Aquest és el que d'una manera positiva i sense por d'engany, podem anomenar món nou de la pedagogia.»

(La mesura objectiva del treball escolar, 1928)

Etapa de formació i iniciació professional (1886–1922)

Deixeble de Bartomeu Galí i Pompeu Fabra. Autodidacte. Escola de Mestres Joan Bardina. Creació de l'escola Vallparadís de Terrassa. Consell de Pedagogia de la Mancomunitat. Direcció de l'Escola d'Estiu. Estudis Normals de la Mancomunitat. Direcció de l'Escola Montessori de la Mancomunitat.

Etapa de plenitud (1923–1969)

Creació de la Mútua Escolar Blanquerna. Direcció del *Butlletí dels Mestres*. Participació en congressos internacionals. Fundació dels Cursos Tècnics de Pedagogia. Professor de l'Escola Normal de la Generalitat. Exili. Dedicació a tasques editorials i a la història. Conferenciant i assessor de mestres i escoles actives durant el franquisme.

«L'home, només pel fet d'ésser home, és per al noi l'explicació vivent de tot el que hi ha en el món: no únicament posseeix les claus dels coneixements materials; representa la raó de la vida a mesura que el noi creix i la vida se li va fent un misteri; per tant, la justificació complida de per què es troba en el món.»

(Una hipotètica revolta d'uns mestres hipotètics, 1964)

Exposició patrocinada per

Ramon Fuster i Rabés

(BELL-LLOC D'URGELL, 1916 - BARCELONA, 1976)

La passió per l'educació i l'activisme cívic i cultural

«El dia en què l'educació per a tothom, igual per a tothom i en tots els graus, sigui no sols un dret, sinó un fet, una realitat, la humanitat caminarà amb passa segura cap a un món d'ordre i cap a una pau en la llibertat i en l'amor.»

(L'educació, problema social, 1965)

Etapa de formació (1916–1955)

Estudis de batxillerat a Balaguer. Estudis de magisteri i filosofia i lletres a Barcelona. Professor de l'escola Virtèlia. Col·laborador de les revistes d'orientació cristiana *Forja i Qüestions de Vida cristiana*. Fundador de la revista *Quaderns d'Orientació Familiar*.

Etapa de plenitud (1956–1976)

Fundació de l'escola Tagore de Bellaterra amb Maria Rosa Fàbregas (actualment escola Ramon Fuster dins de la Fundació Collserola). Direcció de l'Escola de Jardineres-Educadores d'Infància del CICF. Fundador de la revista infantil *Cavall Fort* i impulsor del diari *Avui*. President del Centre d'Estudis Francesc Eiximenis. Degà del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, des d'on va impulsar un gir radical a l'entitat.

«L'educació, que és joc constant de desadaptació i readaptació, falla si no ensenya la necessitat del canvi i de l'oposició.»

(L'educació, problema social, 1965)

Exposició patrocinada per:

Marta Mata i Garriga

(BARCELONA, 1926 - 2006)

Renovació pedagògica i política educativa

«La lliçó de política educativa, d'educació i d'escoles públiques que ens donen els pedagogs al llarg de la història ens proposa unes orientacions: la del somni, la de la tensió per l'educació, la de la ràbia, la de la justícia per aconseguir un dret, la del treball i la il·lusió, la de l'atenta observació, la de la imaginació, la de la col·laboració i la de la bonhomia i el bon humor, la del sentiment del deure envers l'educació de cada infant, en la perspectiva de la realització de la persona, de la comunitat, de la humanitat.»

(L'educació pública, l'escola pública, discurs de recepció del doctorat honoris causa a la UAB, 1999)

Etapa de formació (1926–1965)

Alumna dels grups escolars Baixeras i Pere Vila i de l'Institut-Escola de la Generalitat. Mestratge de la mare, la mestra Àngels Garriga. Experiència educativa a Saïfores. Estudis de pedagogia a la Universitat de Barcelona. Viatges. Assessorament editorial.

Etapa de plenitud (1965–2006)

Escola de Mestres Rosa Sensat. Escoles d'estiu. Moviments de renovació pedagògica. Acció política: Congrés dels Diputats i Senat, Parlament de Catalunya, Ajuntament de Barcelona i Diputació de Barcelona. Presidència del Consejo Escolar del Estado.

«El nen serà tot allò que sabrà fer, multiplicat per allò que sabrà dir.»

(Conferència El català a l'escola bressol, 1987)

Exposició patrocinada per

